

— Вы імкнецеся неяк асучасніць народны танец, наблізіць яго да цяперашняга ўспрымання, каб ён не глядзеўся “музейным экспанатам”, які трэба захоўваць дзесьці “пад шклом” і ні ў якім разе “не чапаць”. А дзе, на вашу думку, пралягае мяжа паміж фальклорным — і проста побытавым? І што сёння ўвогуле называць “народным”?

— Сапраўды, давайце разбярэмся з тэрміналогіяй. І пачнём з вельмі яркага прыкладу. На пэўным этапе гістарычнага развіцця ўзнікае такі “крымінальны” па тых часах танец, як вальс. Узнікае ён, дарэчы, з народнага асяродку! Яго забаранюць, лічаць распусным. Але ж праходзіць нейкі час — і ён ахоплівае ўсю Еўропу, становіцца неад’емнай часткай свецкіх балаў, без яго не абходзіцца ніводнае свята ў імператарскіх палацах. Нарэшце, ён прызнаны класікай! І асацыюецца з адухоўленай рамантыкай, юначай цнатлівасцю, палётам душы... Мінае яшчэ колькі часу — і моладзь пачынае лічыць яго “старамодным”, гэткай дзіўнаватай спадчынай “продаў”. І раптам яшчэ на адным гістарычным вітку цікавасць да яго сярод шырокага насельніцтва вяртаецца: маўляў, калі ўмееш вальс танцаваць — значыць, ты “круты”, “шляхетны”, з “вышэйшага са слоў”. Ці не так? У часавым вымярэнні, як гаворыцца, усё цячэ, усё змяняецца. Дык што ж такое народны танец увогуле?..

Быў такі знаны балетмайстар Канстанцін Алексотавіч, які стаў ля вытокаў нашага танцавальнага мастацтва ў XX стагоддзі, кіраваў балетам у БДТ-1, супрацоўнічаў з Уладзіславам Галубком, у даваенны час узначальваў Ансамбль беларускай народнай песні і танца ў складзе філармоніі, быў заўзятым прапагандыстам народнай танцавальнай спадчыны. Дык вось, калі я яшчэ толькі пачынаў сваю дзейнасць балетмайстра (а спачатку я працаваў артыстам балета ў нашым Вялікім, потым рэжысёрам у філармоніі), дык яго дачка гаворыць мне: маўляў, бацька запісаў больш за сто варыянтаў беларускай полькі! Вы можаце сабе гэта ўявіць? А сакрэт вельмі просты. Пастаўце сто чалавек — і прапануйце кожнаму станцаваць асноўны полечны рух — “раз-два-тры”! Што атрымаецца? Сто розных варыянтаў! Бо насамрэч варыянт — адзін. Але кожны вырабляе яго па-свойму, уносіць тую ці іншую “разыначку”. У адрозненне ад іншых мастацтваў, народны танец не можа быць “кананізаваны”. Дзе, скажыце, той адзіны “правільны” варыянт, па якім усе павінны танцаваць, “як па нотах”? Яго няма і быць не можа. Танец перадаецца з пакалення ў пакаленне, ад аднаго чалавека да другога — і пры гэтым, зразумела, змяняецца, як і само жыццё.

Чарговую сустрэчу ў фармаце рубрыкі “Рэдакцыя плюс...” “К” правяла ў кабінце мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі, народнага артыста краіны, прафесара Валянціна ДУДКЕВІЧА. Размова атрымалася калектыўнай — з боку не толькі “культураўцаў”, але і адміністрацыі ды артыстаў занадта калектыўна. Валянцін Уладзіміравіч адразу папрасіў пакінуць дзверы адчыненымі — не столькі ў прадчуванні “гарачых баталій” (а ён сам на іх правакаваў, шчыра выказваючы тыя думкі пра танцавальнае мастацтва, што часам разыходзяцца з агульнапрынятымі), колькі дзеля таго, каб да абмеркавання праблем далучаліся ўсе ахвотныя. І мы канчаткова пераканаліся, што танец — мастацтва... гаваркое. Бо “далучаныя” не заставаліся “пасіўнымі назіральнікамі”: кожны ўстаўляў сваё “каленца”, і танцавальна-размаўляльны карагодзік-цягнічок (хтосьці ўваходзіў, хтосьці сыходзіў), імправізавана рухаўся з пункту “А” (абмеркаванне) у пункт “Б” — беларускасі.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Ансамбль. Танец. Дудкевіч

Валянцін Дудкевіч.

Як чалавек даволі іранічны па сваёй прыродзе, ды яшчэ з класічнай балетнай адукацыяй, выкажу думку, якая камусьці можа падацца блюзнерствам. Сам па сабе народны танец не такі багаты па разнастайнасці матэрыялу. І тое, што мы маем у ім на сённяшні дзень, — гэта, як правіла, распрацоўкі прафесійных балетмайстраў.

Прыклад такі прыклад. Раней мы шмат сустракаліся з Дзяржаўным ансамблем песні і танца “Lietuva” з Вільнюса, добра ведалі ўсе іх пастаноўкі. Потым быў доўгі перапынак, і калі сустрэліся зноў гадоў праз дваццаць і паглядзелі ўсё тым ж іх пастаноўкі, дык неяк засмавалі: ну, не ўспрымаецца гэта сёння так, як тады! Але змяняць яны нічога не хочуць: маўляў, гэта наша народная

класіка, што захоўвалася спрадвеку. А мы ж ведаем аўтара гэтай “справдвечнасці” — таго канкрэтнага балетмайстра, які ўсё гэта ставіў!

Тое ж самае адбываецца, на маю думку, са славутым расійскім Ансамблем імя Ігара Майсеева. У свой час гэты творца (таксама, дарэчы, з класічнай балетнай адукацыяй) стварыў галерэю цудоўных нумароў танцаў розных краін. Але калі ўзяць тую ж “Арагонскую хоту”, якую танчаць у Іспаніі як народны танец — і тую, што стварыў Майсееў, дык паміж ім — вялікая розніца! Тое ж самае з аргенцінскім танцам “Гаўча”. У Майсеева ён зроблены выдатна, і танцоўшчыкі, трое хлопцаў, шыкоўныя! Але калі пазней мы сустрэлі аргенцінцаў з тым жа танцам, дык зразумелі, што майсееўская версія ўвогуле нічога агульнага з ёй не мае! І справа зусім не ў тым, які з варыянтаў лепшы. Яны проста вельмі і вельмі розныя! Бо ўсе нумары, пастаўленыя ў танцавальных калектывах, — гэта аўтарскія працы, погляд тых ці іншых харэографу на народнае мастацтва.

Мой пункт гледжання такі. Калі мы гаворым пра аўтарства таго ж Пеціпа, Льва Іванава, Міхаіла Фокіна, дык чаму тое, што ставяць прафесіяналы ў калектывах народнага танца, павінна лічыцца апрыёры народным? За кожным народным танцам — пэўны аўтар. Проста ў некаторых выпадках мы яго не ведаем.

Яшчэ адзін прыклад — з нядаўніх. Я зрабіў “Лянок”, яго паказвалі на “Славянскім базары ў Віцебску”, усе ў адзін голас прызналі, што гэта лепшы беларускі нумар на сучасную тэму. Потым мы выступалі ў Зале Чайкоўскага ў Маскве, і гэты

танец, што называецца, разышоўся па Расіі. Праз нейкі час бачым: адзін калектыв наш “Лянок” танцуе, другі, трэці, дзясяты — і ўсе называюць яго “беларускі народны”, без аўтарства. Дык як гэта называецца?

— **Плагіят.**

— Крадзёж! Бо скралі не толькі танец, але і музыку, вобраз сцэнічных строяў — усё дарэшты, ды толькі ў дрэнным выкананні. Што ж тычыцца побытавага танца, дык ёсць такія прыклады. Усе ведаюць танец тустэп. А беларускі танец “А чаму ты лысы, без валос застаўся”? А ведаеце, адкуль ён прыйшоў? З Лацінскай Амерыкі, ён там народны. Але ў пачатку XX стагоддзя з’явіўся ў Расіі, Беларусі, разышоўся па ўсёй Еўропе — і стаў побытавым. Тое ж адбылося з полькай. Яна была чэшскім народным танцам, а ў сярэдзіне XIX стагоддзя разам з гармонікам стала неад’емнай часткай беларускага побыту. Вось тут яе і заўважылі харэографы — у якасці “беларускай народнай”! Такія прыклады можна доўжыць ды доўжыць.

Праблема тут сапраўды існуе, я шмат над ёй думаю. І сфармуляваў для сябе адказ прыблізна такім чынам. Мы этнас дастаткова арыгінальны. Беларусь — памежная зямля, наша культура ўвесь час адчувала ўздзеянні з усіх бакоў. У такіх умовах цяжка, але вельмі важна захаваць сваю ідэнтычнасць. Без яе мы нікому не будзем цікавымі. Беларусы змянялі звычкі, нават рэлігію, але калі мы жывем тут тры тысячы гадоў, дык склаўся ўжо свой генетычны тып. І ён не змяніўся! Калі што і адшукваць, дык менавіта яго, прычым — у далёкай гісторыі. Адшукаўшы, складаць па крупінках. Так з’явіліся ў нас танцы “Крыві-

чы”, “Дайнова”, “Люцічы”. Наконт апошняга — патлумачу, калі хто не ведае: ёсць сведчанні, што Вялікае Княства Літоўскае значна ўзмацнілася, калі соды прыйшлі дружныя люцічаў. Дык чаму б не данесці гэта да шырокай публікі? Яна павінна ведаць сваю гісторыю. Вось мы і пачалі такую “рэканструкцыю”. Крыніцы такой інфармацыі — ёсць. Трэба толькі не ленавацца. Як ні дзіўна, больш за ўсё звестах пра тых жа люцічаў — у скандынаўскіх сагах, ёсць нават малюнк, апісаны іх так званы “воўчы бег”. Калі ёсць жаданне, знайсці можна шмат цікавага. І патроху аднаўляць сваю ідэнтычнасць. Гэта будзе цікава!

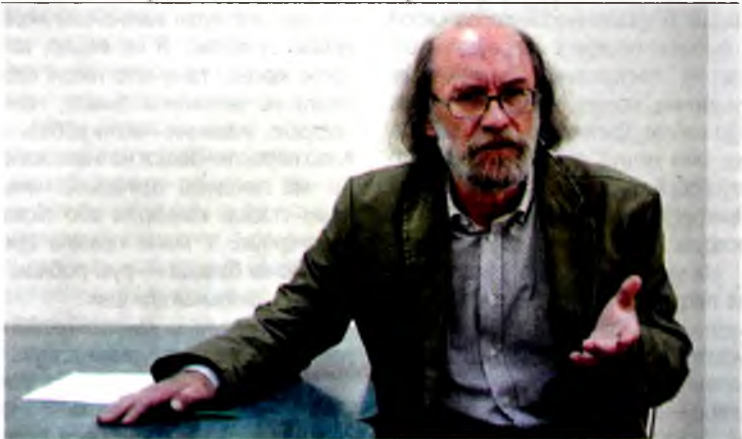
— **А ці ёсць у вас нейкія меркаванні наконт таго, чаму ў нас такая “дыстанцыя вялізнага памеру” паміж прафесійнымі калектывамі накітгалт вашага — і тым, як і што танчаць іншыя?**

— Гэта называецца “адсябціна”. Агульны інтэлектуальны прафесійны ўзровень цяперашніх выпускнікоў вымушае жадаць лепшага. Калісьці ў Беларусі дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў быў дзяржспыт па гісторыі мастацтва. Цяпер яго няма. Можа, таму, што слухаць адказы стала немагчыма? Яны там такое гаварылі, што плакаць хацелася. І выкладчыкі тут ні пры чым. Бо да іх прыходзіць тыя, хто прыходзіць. Іншых няма! Мы спрабавалі неяк парушыць гэту “традыцыю”, запрашалі да сябе кіраўнікоў аматарскіх калектываў на творчыя семінары, майстар-класы, каб давесці, што насамрэч чалавек павінен вучыцца ўсё жыццё. Вымушалі іх пераапрацаваць, вывучалі з імі новыя ўзоры, паказвалі, расказвалі, якія ёсць шляхі развіцця. Мы працавалі на грамадскіх пачатках, але ў такой справе без грошай усё роўна не абыйдзецца: трэба ж усіх дзесьці рассяліць, накарміць. І ўсё спынілася.

Назіраючы за развіццём аматарскага кірунку, я бачу не лепшыя тэндэнцыі. У сцэнічных строях узнікаюць нейкія псеўдаафрыканскія матывы, прыстасць, няма вытрыманай “танальнасці”. А грошы на ўсё гэта выкладаюцца немалыя! Адзіным прадпрыемствам, дзе захоўваюцца і падтрымліваюцца сапраўдныя нацыянальныя традыцыі ў беларускіх строях, з’яўляецца “Скарбніца”. Але там вырабляюць маленькімі партыямі і не змогуць абшыць усю тую “армію” танцоўшчыкаў, што ёсць у краіне. Часам думаеш: лепш бы тых аматарскіх калектываў было меней, затое ўтрымліваліся б яны годна. А ў астатнім — мы прыехалі б на любы канцэрт і зрабілі б сапраўды добрую прафесійную праграму.

Я так кажу не таму, што нам, маўляў, хочацца быць “адзінымі ды непаўторнымі”. Але пры ўсёй неабсяжнай колькасці артыстаў сапраўдных прафесіяналаў — адзінкі. Лепшыя ідуць у наш калектыв, дык тое іх не хапае. Паверце, некаторыя мае задумкі застаюцца нерэалізаванымі, бо не магу знайсці для іх патрэбных выканаўцаў. А да нас прыходзіць — лепшыя з лепшых, мы іх “пасвім” яшчэ ў харэаграфічным каледжы. Але ёсць загана ў самой падрыхтоўцы “народнікаў”. Спачатку ўсе дзеці займаюцца разам, а потым тых, хто неспрыдатны для тэатра оперы і балета, адпраўляюць на народнае аддзяленне. Дзякуй богу, у нашым ансамблі ёсць такая цудоўная выкладчыца Харэаграфічнага каледжа, як Анжэла Андрэчык — і за два гады яна робіць з іх артыстаў. Але ж трапляюць яны да яе псіхалагічна зламанымі (іх ужо адбракавалі), расчараванымі, што столькі гадоў змарнавалі ні на што. І яна іх практычна навучае нанова. Яны ж трапляюць да нас, яшчэ год-два навучаюцца непасрэдна ў калектыве, набіраюцца вопыту.

ФОТОФАКТ

Наперадзе — Ляляўскі

Наступным героем рубрыкі “Рэдакцыя плюс...” на старонках “К” стане Аляксей Ляляўскі — галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек. Пра тэатр, чалавека ў ім, замежны досвед ды пра тое, чаму Мінск — незатратны горад — аб усім гэтым чытайце ў адным з наступных нумароў “К”.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І раптам, асабліва як ажэняцца, “заўважаюць” памеры свайго заробка — і сыходзяць.

А вось зусім іншы прыклад — наша вядучая, папраўдзе ўнікальная салістка Юлія Галавіна, якая працуе ў нас ужо 13 гадоў. Яна скончыла Мінскі каледж мастацтваў, была там лепшай на курсе — і трапіла да нас. Гэта той рэдкі выпадак, калі да нас прыходзяць не тыя, каго “адбракавалі”, а той, хто быў лідарам. Зараз вылучаем яе на атрыманне звання. На жаль, балетны век кароткі, праз дваццаць гадоў працы артысты балета сыходзяць на пенсію. Так што калі і могуць атрымаць якія знакі дзяржаўнага шанавання, дык акурат да пенсіі...

Да нас з ахвотай ідзе моладзь — 18 — 20-гадовыя хлопцы і дзяўчаты, якія скончылі навучальную ўстанову. Яны сапраўдныя энтузіясты, дый мы іх шмат чаму вучым. Карацей, эксплуатаем іх энтузіязм. Потым яны крыху падрастаюць, і пачынаецца новы этап. Дзяўчаты бяруць шлюб, у іх нараджаюцца дзеці. А хлопцаў, як ажэняцца, пачынаюць “пілаваць” жонкі: чаму ты так мала зарабляеш, чаму мы дагэтуль жывем у інтэрнаце? А калі абодва — артысты, дык як жыць? Моладзь атрымлівае на рукі крыху больш за тры мільёны. Мы, зразумела, намагаемся неяк дапамагчы, чым можам. Зараз вырашылі падтрымаць вядучых артыстаў — дацягнуць іх заробак, ушчымяючы пры гэтым астатніх, хаця б да п'яці мільёнаў. Калі я еду ў метро і бачу аб'явы, накітаваныя, што патрабуюцца прыбіральшчыца, заробак — 4,5 мільёны, я плачу, бо мы да прыбіральшчыцы пакуль “не дацягваем”.

Гэта спараджае яшчэ адну праблему, якую мы толькі што закралі. Калі ўсе ведаюць, якія ў нашай сферы заробкі, дык навошта ісці вучыцца па такой спецыяльнасці? Тым больш, калі таленавіты чалавек, як гэта часта бывае, таленавіты ва ўсім. Адсюль і падзенне ўзроўню абітурыентаў, а следам і выпускнікоў. Усё ўзаемазвязана! Хлопцы ўвогуле ў танцы не ідуць. Бывае, усёго адзін-два чалавекі на курс. Дый нашы артысты вымушаны падпрацоўваць (хто ў будоўлі, хто таксістам), бо трэба ж неяк выжываць. І што ж гэта за сумяшчальніцтва, калі корміць не прафесія, а сыход ад яе? На адным энтузіязме не пратрымаешся. Але само па сабе Міністэрства культуры тут нічога не вырашыць...

— Дык якія тады перспектывы ў вашага калектыва пры цяперашніх заробках?

— Планку мы не знізім. Мы ў гэтым сэнсе, як маманты...

— Толькі выміраць усё ж не трэба!

— А мы і не збіраемся: будзем стаяць да апошняга. Бо “светло ў канцы тунэля” ёсць. Па-першае, попыт на той ці іншы від мастацтва заўсёды перажывае свае хвалі: зніжаецца, узнікае. І калі некаторы час ідзе зніжэнне, значыць, хутка зноў заўважым усплёск, я ў гэтым упэўнены. Па-другое, ёсць вялізны азіяцкі рынак. Калі ў 1990-я гады ўсё абрынулася, мы выжылі найперш за кошт інтэнсіўных замежных гастроляў. Праўда, і тут ёсць свае праблемы. Адна з іх — немагчымасць цалкам распараджацца заробленымі там грашыма па сваім жаданні.

— У чым гэта выяўляецца?

— Мы не можам за тую грошы прыдбаць, да прыкладу, добры замежны пульт, замовіць новыя касцюмы для калектыва тым жа кітайцам, бо ў іх усё гэта пашыць — куды танней. Тое ж самае — з музычнымі інструментамі. Большасць інструментаў у аркестры нашага ансамбля прыдбана самімі музыкантамі. Вось я і кажу: няма ў дзяржавы грошай, дык дайце нам больш свабоды распараджацца тымі, якія мы самі зарабілі.

— Вы адзначалі страту прафесіяналізму, падзенне ўзроўню выпускнікоў. Пра тое ж самае можна пачуць і ў іншых сферах. У чым справа? Некаторыя працягваюць зваляваць усе беды на развал Савецкага Саюза, разам з якім разбурыліся былыя на працоўкі. Але як незалежная Беларусь краіна існуе ўжо 24 гады. І за гэты час шмат чаго палепшылася!

— Прычыны трэба шукаць на шмат глыбей, у тых гістарычных пластах, калі разбуралася, а то і проста фізічна знішчалася інтэлігентная, інтэлектуальная частка насельніцтва. Калі існуе арыстакратычная частка грамадства, абавязкова будзе існаваць адпаведная культура, мастацтва. А ў нас нават сама гэта назва, сам тэрмін — выціснуты з ужывання і з самой свядомасці пад уціскам плябейства. Апошнім часам пачаліся некаторыя змены, але працэс адраджэння шляхетнасці — куды больш доўгі, чым яе знішчэння. Дый вядзецца гэта не мэтанакіравана: не паспеўшы штосьці адрадыць, тут жа знішчаем нанова.

Вялікую ролю у выхаванні мас адыгрывае тэлебачанне. А там, асабліва па расійскім каналах, мы бачым хіба смакаванне інтымных падрабязнасцей зорак. Дык што ж вы хочаце? Змяняецца сама сістэма мастацкіх каштоўнасцей: галоўным становіцца такое паняцце, як рэйтынг. Таму і артысты — не ўзімаюць народ да свайго ўзроўню, а, наадварот, самі скатваюцца да ўзроўня сярэднестатыстычнага гледача. А ці часта вы бачылі, каб кіраўніцтва на месцах прыходзіла на нейкі акадэмічны канцэрт, тэатральную пастаноўку? А такі прыклад — вельмі разразлівы.

— Гавораць, Сталіну вельмі падабалася сядзець у царскай ложы Вялікага тэатра і з-за гэтага ён часцяком наведваў оперныя спектаклі. Як вынік, тыя пачалі транслявацца па радыё, традыцыя яшчэ колькі часу захоўвалася пасля яго смерці...

— І ў народа быў нейкі іншы ўзровень успрыняцця. Я быў адным з самых прадуктыўных рэжысёраў масавых мерапрыемстваў. Але больш займацца гэтым не магу. Бо апошнім часам мастацтвам там часцей за ўсё і не пахне — так, робіцца нейкая “мешаніна”, калейдаскоп нумароў, каб публіка гэта “праглынула”, асабліва не задумваючыся.

— Наступны год, падобна на тое, будзе аб'яўлены годам культуры. Ці дапаможа гэта неяк зрушыць сітуацыю?

— Я не магу даваць усеагульных парад, бо тэндэнцыя зніжэння цікавасці да класічнай культуры — паўсюдная. Жаліцца на гэта ўвесь свет, і Еўропа ў тым ліку. Але, як кажуць, нам бы іх праблемы. Там усё ж арыстакратычная частка насельніцтва, пра якую я казаў, так не знішчалася, і яна, адпаведна, “падцягвае” арыстакратычнае мастацтва. Што рабіць у нас? Пачаць кожнаму з сябе самога.

Я адказваю за свой калектыў. І разумею, што яму трэба быць самадастатковым. Зараз мы збіраемся рыхтаваць тры новыя праграмы. Адна сярод іх — фолк-брэйк-данс: сучасныя танцы, сучасная музыка, але з нацыянальнай афарбоўкай. Другая — гэта спадчына (на жаль, зашмальцаванае сэння слова), гістарычная праграма. Упершыню мы будзем працаваць не пад аркестр, а з аркестрам. Мы вылучылі з інструменталістаў групу салістаў, і яны выконваюць класіку: Вівальдзі, Баха, Моцарта, Манюшку, але... на сучасны лад. Мы знайшлі добрых аранжыроўшчыкаў (гэта вучні вядомага кампазітара Алега Елісеева), і яны падрыхтавалі нам новае працьпанне класікі, якое павінна прыцягнуць сучасную моладзь. Так што

■ **“Кожная краіна зацікаўлена ў тым, каб развівалася найперш яе нацыянальнае мастацтва. І абараняе свае нацыянальныя інтарэсы. А што робіцца на нашым рынку? Расійская папса, антрэпрызы... А беларусы пры гэтым гастралююць у Расіі куды менш, бо іх туды не заўсёды “пускаюць”. І гэта пытанне — не толькі грашовае”.**

■ **“Вы ўжо зразумелі, што я праціўнік аматарскага мастацтва — у тым выглядзе, у якім яно існуе цяпер. Калі б яны менш “засмечвалі” пляцоўкі сурэгатамі, псеўдамастацтвам, дык у публікі ўзнік бы голад на сапраўднае мастацтва, а густы не былі б сапсаваныя”.**

■ **“Праехаліся апошнім часам калектывы ірландскіх танцаў з гастролямі — новы ўсплёск цікавасці нарадзіўся да стэпу. А ці ёсць нейкі беларускі аналаг гэтага? Калі ласка, драбушкі, хлапушкі — не што іншае, як разнавіднасць стэпа па-беларуску”.**

гэта праграма будзе пабудавана на чаргаванні танцавальных і інструментальных нумароў.

Ёсць у нас некаторыя складанасці, звязаныя з тым, каб пашыць вельмі дарагія касцюмы. Адзін каштуе 15-20 мільёнаў беларускіх рублёў. І камплект хаця б на 16 чалавек, як разумеецца, цягне нямала.

Карацей, мы намагаемся быць рознымі і цікавымі. Не хочам стацца калектывам для пенсіянераў, як многія, а хочам працаваць для моладзі, для сучаснага гледача, якога самі і выхаваем. Мы бачым, што моладзь нас успрымае (той жа “Лянок”, станцаваны на свята ў Мінску перад стэлай “Мінск — горад-герой”, выклікаў проста фурор), і гэта дадае энтузіязму. Такіх нумароў у нас хапае.

Хтосьці з вялікіх сказаў, што мастацтва (дарэчы, як і многае іншае ў жыцці) цікавае новай інфармацыяй. І мы хочам яе знайсці, захоўваючы ўсё лепшае, што назапашана.

— Ці падзяляеце вы, якую праграму павязеце, умоўна кажучы, у сельскі дом культуры, а якую — на прэстыжны фестываль?

— Усё залежыць ад памераў пляцоўкі і колькасці выдаткаваных грошай. Сыходзячы з гэтага, мы можам разлічваць, чаго і колькі везці, бо галоўнае, у рэшце рэшт, вызначаецца тым, колькі чалавек мы можам узяць. Адпаведна, замаўляць аўтобус вялікі ці маленькі, бо гэта розныя сумы.

— І вы гатовы, такім чынам, пры добрых умовах паказваць тую ж гістарычную праграму на любую публіку?

— Так.

— Музыканты, здараецца, усё часцей скардзяцца на тое, што нот усёго сем і прыдумашташосьці абсалютна новае (і пры тым грандыёзнае) праблематычна. Таму лепшае выйсце — перайначваць, пераасэнсоўваць ранейшае. А як у харэаграфіі — пры ўсёй безлічы новых кірункаў? Ці магчыма сёння стварыць не проста нейкую новую кампазіцыю, а Танец з вялікай літары “Г”, штосьці папраўдзе вялікае, не на адзін сезон?

— Гэта праблема мяне заўсёды непакоіла. Ёсць у мяне адна ідэя, якую я пакуль не ажыццявіў, але хады да гэтага ўжо зроблены. Нейка я задумаўся: вось што сёння модна? Што карыстаецца попыткам? Праехаліся апошнім часам калектывы ірландскіх танцаў з гастролямі — новы ўсплёск цікавасці нарадзіўся да стэпу. А ці ёсць нейкі беларускі аналаг гэтага? Калі ласка, драбушкі, хлапушкі — не што іншае, як разнавіднасць стэпа, але не па-ірландску, а па-беларуску. А што будзе, калі мы да традыцыйнага рытму далучым сучасную музыку, той жа свінг — і паспрабуем сумясціць? Гэта і будзе тое новае, пра якое вы гаворыце: сінтэз “старога, вядомага”, але на іншым узроўні, нечакана.

Дарэчы, штосьці падобнае, заснаванае на нечаканых спалучэннях, у нас ужо ёсць. У кампазіцыі “Вяселле” ў самы разгар святкаванняў нявеста раптам робіць... паўзунок, які заўсёды быў часткай выключна мужчынскага танца, і гэта ўражвае. Увогуле, трэба рабіць так, каб самому было цікава. Тады і публіка захопіцца.

— Ды ўсё ж, якія вашы прагнозы: Беларусь — затанцуе? Стане “танцючай нацыяй”? Бо пакуль яна больш глядзіць, і не заўжды на сваіх...

— Вы ўжо зразумелі, што я праціўнік аматарскага мастацтва — у тым выглядзе, у якім яно існуе цяпер. Аматарства — гэта фікцыя, бо складаюцца тыя калектывы скрозь з прафесіяналаў, выпускнікоў тых жа навучальных устаноў, з якіх атрымліваем кадры і мы. Я не магу ўцяміць,

навошта тады ўвогуле такое аматарства — і ў такой колькасці? Калі іх было б менш, дык дзяржава менш шыла б ім касцюмаў, больш грошай засталася б на прафесійнае мастацтва. Калі б яны менш “засмечвалі” пляцоўкі сурэгатамі, псеўдамастацтвам, дык у публікі ўзнік бы голад на сапраўднае мастацтва, а густы не былі б сапсаваныя. Трэцяе — яны пазіцыянуюць сябе ў якасці “канкурэнтаў” прафесійным калектывам. І што ж? Калі бачаць, што і як вырабляюць нашы салісты, дык прытомнасць страчваюць. Бо каб такога дасягнуць, трэба шмат працаваць і, галоўнае, мець талент.

— А калі гаворыць не пра аматарскія калектывы, а пра агульную масу насельніцтва? У краінах Балтыі свае нацыянальныя танцы ведае кожны, яны сталі неад’емнай часткай побыту, іх танцююць усе — і старыя і малыя. А ў нас?

— Справа тут не ў танцах, а ў свядомасці. У разуменні нацыянальнай еднасці, у гонары за гэта. Я шмат гадоў імкнуўся зрабіць (і гэта амаль атрымлівалася на буйных святах на стадыёнах у Гомелі, Мінску), каб тую ж “Лявоніху” станцавалі ўсе разам — у адной рэдакцыі. Розныя пастановак шмат, але я лічу, што лепшая рэдакцыя “Лявоніхі” — Сямёна Дрэчына, бо яна мае больш старадаўня карані, улічвае напрацоўкі многіх і многіх вельмі прафесійных балетмайстраў. Іншымі словамі, гэта — класіка. Эталон. Але кожны імкнецца паставіць нанова. Не лепей, а проста іначэй, хай сабе і намнога горш. Як нас праходзілі семінары, я раіў усім звяртацца да таго эталоннага варыянта. Калі прыслухоўваліся — дык атрымлівалася.

Тут ёсць яшчэ адна праблема, якая наўпрост звязана з выхаваннем нацыянальнай свядомасці. Кожная краіна зацікаўлена ў тым, каб развівалася найперш яе нацыянальнае мастацтва. І абараняе свае нацыянальныя інтарэсы. У той жа Італіі ёсць прафсаюзы харэаграфіі, музыкантаў. І яны не дапусціць, каб да іх прыязджалі замежныя гастролёры сумнеўнай якасці. А што робіцца на нашым рынку? Расійская папса, антрэпрызы папросту выкачаюць валютныя рэсурсы краіны. А беларусы пры гэтым гастралююць у Расіі куды менш, бо іх туды не заўсёды “пускаюць”. І гэта пытанне — не толькі грашовае, а і пытанне нацыянальнай свядомасці. Калі на такія “гастрольныя нашэцці” не будзе ажыятажу з боку публікі, яны скончацца самі сабой. Але каб гэта адбылося, густы ў публікі павінны быць адпаведнымі. Скажаце, замкнёнае кола?

— Ці можа дапамагчы ў аднанні грамадства, у выхаванні пачуцця нацыянальнай еднасці вера?

— Маецца на ўвазе вера ў Бога? Але мы некалькі дзесяцігоддзяў правалі ў вакууме безвер’я. І тое, як адраджаюцца гэтыя традыцыйны сэння, мне не бачыцца вядома. Людзі больш пераймаюць знешні антураж, а сапраўдная вера — унутры. Калісьці была вера ў сацыялізм, камунізм, светлую будучыню. Сёння ўсё гэта трансфармавалася ў веру ў багацце. Будзеш багатым — значыць, будзеш шчаслівым. Але гэта не так, і можна ўгадаць шмат прыпавесцей на гэты конт. Толькі навошта? Усе і так пра гэта ведаюць, але ўсё роўна — вераць, што багацце вырашыць усе праблемы. А між тым, глабальная задача, якая стаіць перад кожным чалавекам і якую ён павінен вырашаць сам — каб у яго было ўсё добра ў сям’і і на працы. Будзе гэта — тады і ў краіне ўсё будзе добра! Уключаючы тую ж нацыянальную свядомасць. Радзіма пачынаецца не з лозунгаў ды пішных слоў, яна пачынаецца з сям’і...